



**Братко Ірина Василівна,**  
кандидат юридичних наук, доцент,  
завідувачка кафедри міжнародного права,  
європейської та євроатлантичної інтеграції  
Київського університету імені Бориса Грінченка



## МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ НАДАННЯ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНОЇ ДОПОМОГИ ПРИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Міжнародне співробітництво та координація у сфері надання телекомунікаційної допомоги, що включає своєчасне розгортання та застосування телекомунікаційних ресурсів при надзвичайних ситуаціях, починає свою історію з роботи Міжнародної конференції з питань комунікації при стихійних лихах (Женева, 1990 рік), на якій було поставлено питання про роль телекомунікаційних систем у проведенні рятувальних робіт та здійснення заходів з ліквідації руйнівних наслідків стихійних лих. Протягом 90-х років ХХ століття ці питання знаходились у центрі уваги міжнародних організацій, та пошуку базових принципів застосування телекомунікаційної допомоги у надзвичайних ситуаціях.

Результатом роботи Міжнародної конференції з питань комунікації при стихійних лихах, кодифікації численних резолюцій та прийняття Декларації Тампере з питань комунікації у зв'язку з стихійними лихами 1991 року, проведення обговорення ролі телекомунікації при надзвичайних ситуаціях питання на сесіях Генеральної Асамблеї ООН, 7 Всесвітньої конференції з розвитку електров'язку (Буенос-Айрес, 1994 рік), Всесвітньої конференції радіозв'язку 1997 року стало підписання у 18 червні 1998 року Конвенції Тампере про надання телекомунікаційних ресурсів для пом'якшення наслідків лих і здійснення операцій із надання допомоги (Конвенція Тампере). [1] На момент набрання чинності 8 січня 2005 року Конвенцію Тампере підписали 60 держав, 49 держав ратифікували. [2]

У якості мети Конвенції Тампере декларує прагнення забезпечити надання надійних, швидко доступних телекомунікаційних ресурсів для пом'якшення наслідків надзвичайних ситуацій, сприяти здійсненню операцій з надання телекомунікаційної допомоги та здійснювати міжнародне співробітництво у цій сфері міжнародних відносин.

Прийняття Конвенції Тампере визначило окремий напрямок міжнародно-правового регулювання надання міжнародної допомоги для телекомунікації при надзвичайних ситуаціях глобального масштабу.

Конвенція Тампере визначає низку понять, які є базовими для правового регулювання міжнародно-правових відносин у

### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:



1. Про надання телекомунікаційних ресурсів для пом'якшення наслідків лих і здійснення операцій із надання допомоги : Конвенція ООН (Тампере) від 18 червня 1998 року. – Режим доступу : [http://www.un.org/ru/documents/decl\\_conv/conventions/tampere.shtml](http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/tampere.shtml)
2. Status Tampere Convention on the Provision of Telecommunication Resources for Disaster Mitigation and Relief Operations 1998. – Режим доступу : <https://international.vlex.com/vid/tampere-convention-on-the-866736720>
3. Забара І.М. Міжнародно правове регулювання використання телекомунікаційних ресурсів в умовах надзвичайних ситуацій: до двадцятиріччя Конвенції Тампере 1998 року. // «Інформація і право». № 3(26)/2018. С.39-48
4. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 №5403-VI (із змінами та доповненнями). Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>
5. Міжнародний союз електров'язку (МСЕ). – Режим доступу : <https://www.itu.int/en/about/Pages/default.aspx>
6. Екстрений комунікаційний кластер (ЕТК). Режим доступу : <https://www.etcluster.org/>
7. Екстрений комунікаційний кластер (ЕТК): Операції ЕТК: Надзвичайна ситуація-Україна: Конфлікт. Режим доступу : <https://www.etcluster.org/document/et-cluster-ukraine-situation-report-october-2023>.

сфері подолання надзвичайних ситуацій, проте, деякі з них і досі викликають дискусію у науковців. [3, с. 39; 42] Так, Конвенція надає наступне визначення поняттю «лихо»: ««Лихо» означає серйозне порушення функціонування суспільства, яке створює серйозну, широку загрозу життю та здоров'ю людей, майна чи навколишнього середовища, незалежно від того, чи спричинене воно аварією, силами природи чи діяльністю людини, раптово або внаслідок складного, тривалого процесу (п. 6 статті 1 Конвенції Тампере). [1] Відповідно до п 42 ст. 2 Кодексу цивільного захисту України стихійне лихо – це природне явище, що діє з великою руйнівною силою, заподіює значну шкоду території, на якій відбувається, порушує нормальну життєдіяльність населення, завдає матеріальних збитків. [4] Отже, визначення поняття «лихо» у Конвенції Тампере включає загрозу життю людей, як одну з характеристик цього явища, і такий контекст вказує на проблематику захисту прав людини під час стихійного лиха. Не менш важливими є конвенційні визначення таких понять як «телекомунікація», «телекомунікаційні ресурси», «телекомунікаційна допомога».

Конвенції Тампере спирається на широке коло учасників відносин, які можуть бути задіяні у рятувальних операціях та подоланні наслідків лиха. Серед загально визнаних учасників конвенцій та суб'єктів міжнародного права, таких як держава та міжнародні організації, Конвенція Тампере зазначає недержавні утворення та неурядові організації. Недержавні утворення та недержавні організації входять у систему телекомунікації при надзвичайних ситуаціях та ліквідації наслідків лиха. Серед недержавних утворень, що залучаються до системи телекомунікації, позначено рух Червоного Хреста та Червоного Півмісяця.

Представлена у Конвенції Тампере класифікація надзвичайних ситуацій достатньо широка та включає ситуації, викликані катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що складає загрозу життю або здоров'ю населення і може призвести або призводить до великої кількості загиблих і постраждалих. Ці ситуації та/або події мають широкомасштабні наслідки та значні матеріальні збитки, створюють негативні умови для проживання населення на таких територіях та створюють перепони для ведення господарської діяльності.

У статті 3 Конвенції Тампере визначено наступні заходи та спільні дії у сфері оперативного міждержавного співробітництва при надзвичайних ситуаціях, які є визначальними для оперативної діяльності надання телекомунікаційної допомоги:

а) розгортання наземного та супутникового телекомунікаційного обладнання для прогнозування, спостереження та отримання інформації про небезпечні природні явища, небезпеки для здоров'я людей та лиха;

б) обмін інформацією про небезпечні природні явища, небезпеки для здоров'я людей та лиха між державами-учасницями та з іншими державами, недержавними утвореннями та міжурядовими організаціями та розповсюдження такої інформації серед населення, особливо населення, схильного до ризику;

с) надання швидкої телекомунікаційної допомоги для пом'якшення наслідків лиха;

д) встановлення та експлуатацію надійних, гнучких телекомунікаційних систем для використання організаціями з надання гуманітарної та іншої допомоги. [1]

Ключовий компонент системи взаємодії між державами при наданні телекомунікаційної допомоги позначено у статті 2 Конвенції Тампере. Цією статтею регламентуються повноваження координатора допомоги в рамках проведення операцій у надзвичайних ситуаціях, та надає право координатору надзвичайної допомоги ООН звертатись про телекомунікаційну допомогу не лише до держав-учасниць та міжнародних організацій, а безпосередньо до недержавних утворень та неурядових організацій. Таке формулювання відповідає сучасному розумінню здійснення контролю над проведенням операцій з надання екстремальної допомоги та максимально пришвидшують комунікацію у кризових ситуаціях.

На сьогодні ідея координації надання телекомунікаційної допомоги та можливість напряму звертатись про телекомунікаційну допомогу найшла підтримку у діяльності Міжнародного союзу електрозв'язку (МСЕ). [5] З огляду на це та в рамках своєї статутної і програмної діяльності МСЕ, створено кластер телекомунікаційної допомоги «Екстрений комунікаційний кластер» (ЕТК) у якості глобальної мережі організацій, які працюють для надання комунікаційних послуг у надзвичайних гуманітарних ситуаціях [6], в тому числі і в Україні [7].

Отже, на основі міжнародно-правового механізму Конвенції Тампере було створено систему надання міжнародної телекомунікаційної допомоги у надзвичайних ситуаціях, що об'єднала державні установи, міжнародні організації, неурядові організації та недержавні утворення при здійсненні операцій у надзвичайних ситуаціях, спрямованих на пом'якшення стихійних лих та подолання їх наслідків.

